

Presentació

BRAULI MONTOYA ABAT

Aquest volum conté les actes de la Jornada d'estudi i debat «Llengua, educació i revernacularització: el valencià a la ciutat d'Alacant», duta a terme els dies 9 i 10 de març de 2007, a la Seu Ciutat d'Alacant de la Universitat d'Alacant i organitzada per la Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans, la Delegació d'Alacant de l'Institut d'Estudis Catalans i l'Observatori de la Llengua del Secretariat de Promoció del Valencià de la Universitat d'Alacant. Aquesta Jornada va disposar, així mateix, de la col·laboració de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, la Seu Ciutat d'Alacant i la Universitat d'Alacant. En definitiva, aquests dos dies d'estudi i debat van ser possibles gràcies a la conjunció feliç de les dues grans institucions acadèmiques que des de l'any 2005, en què es va inaugurar la seu de l'Institut d'Estudis Catalans a Alacant, treballen conjuntament a la ciutat del Benacantil: la Universitat d'Alacant i l'Institut d'Estudis Catalans.

Caldria retrocedir una mica en el temps per a trobar l'origen i la motivació d'aquesta jornada científica que ara editem. L'origen es retrotrau a l'any 2003, quan l'Institut d'Estudis Catalans va crear al seu si la Xarxa CRUSCAT (d'ara endavant, *Xarxa*), formada per sociolingüistes i grups de recerca en la mateixa matèria procedents dels diferents territoris de la llengua catalana. Els objectius de la Xarxa es resumien en els components de l'acrònim, ja que es tractava de fer el seguiment dels coneixements, les representacions i els usos del català. La motivació de la Jornada va venir, poc després, de la mà del director de la Xarxa, F. Xavier Vila i Moreno, especialista en sociolingüística de la Universitat de Barcelona, el qual, en una conferència a Alacant, en haver escoltat els laments dels assistents per la situació del català a la ciutat, ens va fer veure que l'organització en línies lingüístiques del sistema educatiu valencià proporcionava una bona via perquè la llengua fera el bot de l'escola a la família. Naixia la primera proposta d'estudiar el fenomen

de la *revernacularització* en un territori de la nostra llengua. El grup valencià de la Xarxa acceptava el repte i es posava a la faena gràcies a un ajut de l'Institut d'Estudis Catalans en la Convocatòria de Projectes de Recerca de 2006.

La ponència amb què es va obrir la Jornada, la de Pádraig Ó Riagáin, plantejava tres aspectes derivats de l'aplicació dels programes d'immersió en irlandès: 1) l'efecte sobre l'aprenentatge de la llengua; 2) el paper en el manteniment i l'expansió de l'irlandès en els usos familiars i comunitaris, i 3) les actituds públiques envers la llengua històrica d'Irlanda. El més interessant per als nostres objectius en la Jornada era, evidentment, el segon, i a partir del qual sabíem que, tot i que molt minoritàriament en el context d'Irlanda, l'escola en irlandès genera entre les famílies bilingües que hi duen els fills una revernacularització en una proporció significativa (vegeu-ho en detall en l'apartat del text titulat «La immersió lingüística i les polítiques de revitalització de la llengua: actituds públiques i efectivitat de l'escola a Irlanda»).

La intervenció d'Iñaki Martínez de Luna es va centrar en l'evolució els darrers anys i les expectatives de la llengua basca a Vitòria. La ciutat ha recuperat un ús mínim de la llengua i ja s'hi pot parlar d'una *protocomunitat* lingüística basca, inexistent fa 25 anys. En aquest període hi ha hagut un increment dels bilingües, s'han creat algunes situacions d'ús de l'èuscar, però sempre individualment, i, allò més important, la llengua històrica de la ciutat ha adquirit en alguns àmbits carta de legitimitat. Les motivacions i actituds envers la llengua són favorables, però tendeixen a delegar la recuperació de l'ús en les generacions següents.

Joan Pere Le Bihan va presentar una ponència ben diferent de les anteriors; no es tractava d'exposar cap treball científic, sinó de donar compte de l'experiència d'un dels projectes educatius més innovadors dels Països Catalans:

Perspectiva de l'edifici, propietat de la Universitat d'Alacant, on s'allotja la Delegació de l'IEC a Alacant i on va tenir lloc la Jornada. Fa cantó entre dues avingudes centrals de la ciutat: Doctor Gadea i Ramón y Cajal

La Bressola. En aquesta xarxa d'escoles cooperatives de la Catalunya del Nord, el català no queda confinat dins els límits de l'aula sinó que ix al pati, gràcies a l'esforç del professorat i al sistema de *verticalitat* entre l'alumnat i, encara, l'escola s'implica en el món extraescolar: els mitjans de comunicació, l'esport, el folklore, l'empresa, etc. perquè tot allò que pot ser la vida social de l'alumnat i els seus progenitors es veja implementat en català i la llengua no quede reclosa dins el marc escolar.

Rafael Castelló i David González van ser els encarregats d'elaborar i presentar l'*Enquesta sobre la revernacularització del valencià a la ciutat d'Alacant* (d'ara endavant, *ERV-2007*), que va tenir com a objectiu els progenitors i alumnes de centres educatius en valencià durant el curs 2006-07. L'ERV-2007 es va passar a 150 progenitors d'alumnes de cinc centres educatius de primària i quatre de secundària i a la totalitat de l'alumnat de tercer, quart, cinquè i sisè dels nou centres de primària que tenien aquests cursos en línia en valencià. Alguns dels resultats més destacables de l'ERV-2007 es van donar entre els progenitors, que superaven en alguns aspectes significatius les mitjanes de la ciutat d'Alacant: pel que fa al gènere, el 66,4 % eren dones —per cada alumne/a podia respondre el pare o la mare—; pel que fa al nivell sociocultural, un 53,5 % eren universitaris; el

coneixement i l'ús del català també eren superiors a la mitjana de la ciutat: un 37,3 % sabia parlar-lo, un 18,1 % el parlava a casa, un 67,4 % llegia llibres en aquesta llengua i un 58,7 % solia escriure en català. Amb aquestes proporcions no estranya que l'ERV-2007 descobrija que els progenitors foren el factor principal en el reclutament de noves matrícules per a l'escola en valencià: un 75,7 % dels progenitors ho havia intentat alguna volta i, d'aquests intents, el grau d'èxit era del 80 %. Aquests progenitors augmentaven lleugerament els usos en català quan s'adreçaven als fills, però no amb les parelles. Pel que fa a l'enquesta amb l'alumnat, es va fer remarcable el gran abisme entre l'ús del català amb el professorat, que arribava al 95,4 %, i l'ús entre alumnes quan jugaven al pati, que es quedava en un 6,2 %. Al bell mig d'aquestes proporcions extremes, un 55 % d'alumnes parlava en català entre ells en activitats lectives. El debat següent va suposar un enriquiment d'aquestes dades amb les reflexions a què van donar lloc.

La ponència de F. Xavier Vila i Moreno va ser, realment, una continuació del debat anterior. El professor Vila va començar amb un aclariment conceptual des de la sociolingüística teòrica que va servir per a emmarcar-ne els comentaris sobre els resultats de l'ERV-2007. Va destacar, així mateix, la importància del sistema de línies per a una

Primer plànol de la placa de l'IEC al vestíbul de la Seu Ciutat d'Alacant

Accés principal a la Seu Ciutat d'Alacant, que és el nom actual de l'antiga Escola Professional de Comerç, on ara hi ha la Delegació de l'IEC, la qual està senyalitzada a la paret esquerra del vestíbul que es veu des de fora

comunitat de parla com l'alacantina on el català necessita assegurar-se uns espais d'ús, sobretot per a legitimar l'ús interpersonal. Per mitjà de l'estudi de les xarxes socials escolars i, d'acord amb el contrast que donava l'ERV-2007 entre els usos de l'alumnat amb el professorat i entre l'alumnat, va posar en evidència que el gran repte per a les línies en valencià era assolir una totalitat de relacions en català entre l'alumnat. Un mitjà per a arribar-hi podria ser l'aplicació del sistema de La Bressola, amb professorat que juga al pati amb l'alumnat i la tècnica de coresponsabilitzar l'alumnat major de l'objectiu que el català siga la llengua d'ús al pati. Aquest punt va ser debatut, entre altres aspectes d'interès, durant el col·loqui posterior a la conferència.

La Jornada es va cloure amb una taula redona on van prendre part, a més dels organitzadors, encarregats d'establir unes conclusions, dos directors de centres educatius en català de la ciutat d'Alacant: Enric Pellín, d'un centre de primària, i Vicent Berenguer, d'un de secundària. El tema era doble: analitzar els resultats de l'ERV-2007 des de l'experiència dels docents i debatre les propostes per al futur sobre la base d'aquests resultats. Enric Pellín es va alegrar de poder confirmar, gràcies als anys passats en l'activisme de les línies d'immersió a Alacant, la coincidència entre les impressions rebudes personalment al llarg d'aquests anys i

els resultats de l'ERV-2007 (la *militància* de les mares en el reclutament de nou alumnat, l'ús elevat del català amb el professorat, etc). Alhora va assenyalar com a assignatura pendent el coneixement baix o nul del català dels monitors d'activitats extraacadèmiques. Vicent Berenguer, per la seua banda, va fer veure la necessitat que els directors dels instituts siguen militants en la causa del valencià, perquè la Conselleria d'Educació, contravenint les pròpies ordres, sempre hi envia al principi de curs professorat no catalanoparlant i el director ha d'impedir que faça classes als cursos de línia en valencià. Amb aquesta taula redona es va cloure la Jornada enmig d'un debat ric i divers.

Finalment, abans d'invitar a continuar la lectura, el lector ha de tenir en compte quins han estat els criteris lingüístics i de transcripció que hem aplicat en aquesta edició. Els dos ponents no catalanoparlants, l'irlandès Pádraig Ó Riagáin i el basc Iñaki Martínez de Luna, van emprar altres llengües diferents al català: l'anglès en el primer cas i el castellà, en el segon. Hem traduït el text anglès i hem mantingut el text castellà en la llengua original. Així mateix, hem unificat tots els usos genèrics del terme *pare* (per a hòmens i dones) sota el mot *progenitor*. Només hem mantingut l'ús genèric de *pare* en els fragments dels qüestionaris que eren llegits als subjectes.